

ŪKIO STATISTIKOS IR LIETUVIŠKOS EKONOMINĖS MINTIES PUOSELĖTOJAS

BIRUTĖ GALINIENĖ

1997 m. vasario 4 d. prof. habil. dr. Stanislovas Martišius šventė gražų 60-ies metų jubiliejų. Jubilias gimė Eržvilko parapijoje ūkininkų šeimoje. Kam tenka važiuoti Klaipėdos link, pastebi rodyklę, žyminčią gražaus pavadinimo – Eržvilko miestelio kryptį. Eržvilko miestelis yra 21 km nuo Jurbarko, dešiniajame Šaltuonos krante. Tai – žemaičių dūnininkų kraštas.

1954 m. baigęs Eržvilko vidurinę mokyklą atvyko į Vilnių studijuoti Vilniaus universitete prekybos ekonomiką. 1959 m. sėkmingai baigęs studijas įgijo prekybos ekonomisto diplomą. Universitete jį mokė garbūs profesoriai ir dėstytojai: doc. A. Daukša, doc. J. Dagys, prof. Dz. Budrys, prof. M. Gregorauskas, doc. L. Jasinskas, doc. Pričinauskas, prof. A. Žilėnas, doc. L. Butkevičius.

Jubilias daugelį metų dirbo mokslinį ir akademinį darbą Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos institute ir Vilniaus universitete, sėkmingai derindamas mokslinę, pedagoginę ir visuomeninę veiklą. Išskirtini du šios veiklos etapai. Pirmuoju etapu (1961–1976) dirbo gamybos kiekybinės ekonominės analizės, ūkio statistikos teorijos ir metodų plėtojimo, ekonominių metodų taikymo ir jų propagavimo srityje [2, 3]. 1966 m. Maskvos finansų institute apgynė pirmąją disertaciją [1]. Tais klausimais parašė nemažai straipsnių į Lietuvos MA žurnalą A seriją, parengė ir publikavo monografiją [4], parašė pirmuosius teminius straipsnius, rinkinius. Tuo pat metu dėstė ir Vilniaus universitete. Per šį laikotarpį šeši jubilieto vadovaujami aspirantai apgynė daktaro (kandidato) disertacijas.

Antrasis mokslinių tyrimų etapas prasidėjo 1977 m. Tyrimo objektu tapo socialinių sričių prognozavimo metodai, ekonometrinio prognozavimo problemos, dinaminė ūkinių procesų analizė. Tais klausimais 1981 m. Maskvos liaudies ūkio institute apgynė antrąją – habilituoto daktaro – disertaciją. Tuo metu parašė ir išleido dvi monografijas metodologiniais ekonominių

procesų tyrimo klausimais, parašė nemažai straipsnių, kurie publikuoti Lietuvos ir buvusios Tarybų Sąjungos žurnaluose. Kartu su Ekonomikos instituto bendradarbiais parengė kelias knygas, orientuotas į daugiamečių ekonominių procesų statistinę analizę, naujus statistikos tyrimo metodus. Ekonometrijos, taikomosios statistikos klausimais parengė ir išleido kelias mokomąsias priemones ir monografiją [7].

Žlugus despotinei sistemai ir cenzūrai, jubilias parašė nemažai straipsnių Lietuvos ekonominės minties ir ūkio raidos klausimais.

Prof. S. Martišius savo straipsniais, knygomis, monografijomis sėkmingai ir rezultatyviai pratęsė Alb. Rimkos pradėtus darbus tarpukario Lietuvoje. Savo darbuose apibendrino Alb. Rimkos mokslinį palikimą ekonomikos, ūkio statistikos ir politikos srityse, pratęsė ir išplėtojo metodinius ir metodologinius ieškojimus ekonominės analizės, statistinių indeksų, prognozavimo srityse; vienas iš pirmųjų pradėjo platesnius Lietuvos ekonomistų analitinės minties tyrinėjimus, išryškindamas Alb. Rimkos ir jo mokinių atliktus darbus [8, 9].

Už paminėtus ir kt. nuopelnus jubiliatui paskirta Alb. Rimkos vardinė premija. Nagrinėjo ne tik Alb. Rimkos, bet ir Vl. Jurgučio mokslinį palikimą, žymių politikų – premjero Ernesto Galvanausko, diplomato Vac. Sidzikausko, profesoriaus J. Pajaujo, VDU rektoriaus prof. V. Čepinskio, kunigo Myk. Krupavičiaus visuomeninę mokslinę veiklą; aptarė savo tiesioginių mokytojų doc. J. Dagio ir doc. K. Lukšos pedagoginę veiklą; stengėsi priminti visuomenei ekonomistus analitikus: doc. G. Galvą, dr. Alb. Tarulį, L. Dargį, privataus ūkio teoretiką dr. Vl. Juodeiką, doc. D. Cesevičių, F. Jurskį. Apie juos jubilias daug rašė žurnaluose: “Statistikos departamento darbai”, “Apskaitos apžvalga”, “Aljansas”, “Švyturys” ir kt. Aktyviai dalyvavo rengiant konferencijas, skirtas akad. Alb. Rimkai, prof. V. Čepinskio 125-osioms gimimo metinėms paminėti.

Prof. S. Martišius pats daug ir produktyviai dirbdamas, sėkmingai sutelkia šiam darbui ir katedros kolektyvą. Kartu su Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto Statistikos katedros darbuotojais parengė šias monografijas [10, 11], mokomąsias priemones [12, 13] ir kt.

Taigi jubiliaso spausdintų darbų sąrašas, iš tikrųjų ilgas – per 100 darbų, neskaitant straipsnių, skelbtų dienraščiuose. Jo nuostata – geriausias pa-

skaitos, seminarai, pratybos negali pakeisti knygos, paskaitų konspektų, praktikumų. Mokymo ir metodinės priemonės – labai reikalingos studijuojantiems visose studijų pakopose.

Jubiliatas yra aktyvus žurnalų – „Aljansas“, „Lietuvos ūkis“, „Apskaitos apžvalga“, „Vadovo pasaulis“, „Tėvynės sargas“, „Ekonomika“, „Statistikos departamento darbai“ ir kitų bendradarbis, daugelio šių žurnalų redaktorių kolegijų narys. Epizodiškai rašo į žurnalus „Švyturys“, „Mokslas ir technika“, „Mokslas ir gyvenimas“.

Prof. S. Martišius ne tik produktyvus mokslininkas, bet ir aktyvus daugelio valstybinių ir visuomeninių institucijų bendradarbis. Jau treji metai – Lietuvos mokslo tarybos narys; penkerius metus vadovauja Lietuvos statistikos sąjungai; 1993 m. išrinktas Lietuvos vartotojų kooperacijos sąjungos valdybos nariu. Yra Vilniaus universiteto Tarybos, Senato narys, Ekonomikos fakulteto Tarybos pirmininkas.

Svarbiausi prof. S. Martišiaus moksliniai darbai:

1. Мартишюс С. Ю. Применение метода корреляции при изучении производительности труда в промышленности (автореферат). Москва, 1966. – 15 стр.
2. Martišius S. Ekonominių procesų modeliavimo metodologiniai pagrindai. Vilnius, VU, 1973. 3,8 sp. l.
3. Martišius S. Elementarūs prognozavimo metodai ir modeliai. Vilnius: Mintis, 1974. 9,5 sp. l.
4. Мартишюс С. Методологические проблемы построения и применения экономических моделей. Вильнюс, 1979. 11 п. л.
5. Gamybos efektyvumo ekonometrinės analizės problemos (teorija, metodai, algoritmai). Vilnius, Lietuvos MA Ekonomikos institutas, 1976. 13,7 sp. l. (iš jų 4,2 sp. l. S. Martišiaus).
6. Мартишюс С. Ю. Построение и применение экономико-статистических моделей в сравнительном анализе и выявление тенденций развития экономических явлений (автореферат). Москва, 1981. 44 стр.
7. Martišius S. Statistiniai ekonominio tyrimo metodai. Vilnius: Mintis, 1986. 8,6 sp. l.
8. Akademikas profesorius Albinas Rimka 1886–1944. 1996 m. kovo mėn. mokslinės konferencijos, skirtos gimimo 110-osioms metinėms, medžiaga / Sud. Stanislovas Martišius. Vilnius: Statistikos departamentas, 1996. S. Martišiaus straipsnis „Albinas Rimka – liberaliosios krypties visuomenininkas ir tyrinėtojas (17–29 psl.).“

9. Martišius S. Albinas Rimka ir ir Lietuvos statistikos mokslas (minint Alb. Rimkos 110-ąsias gimimo metines) // Lietuvos Statistikos departamento darbai. 1995. Nr. 4.

10. Ūkio statistika (teorijos ir praktikos apybraižos). Vilnius: Lietuvos banko Informacijos ir statistikos departamentas, 1995. 11,3 sp. l. (iš jų 7,1 sp. l. S. Martišiaus).

11. Nacionalinės sąskaitybos pagrindai. Vilnius: UAB Apskaita, 1992. 4,6 sp. l. (iš jų 2,3 sp. l. S. Martišiaus).

12. Namų ūkio statistika ir ekonometrija. Vilnius: VU leidykla, 1995. 6 sp. l. (iš jų 5 sp. l. S. Martišiaus).

13. Vartojimo kainų indeksų teorija ir praktika. Vilnius: VU leidykla, 1994. 3,1 sp. l. (iš jų 2,1 sp. l. S. Martišiaus).